

JÓZEF GARCZARCYK

DETERMINANTY KSZTAŁTUJĄCE WIELKOŚĆ I STRUKTURĘ ZASOBÓW MEBLI W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

I. WPROWADZENIE

Wzrastające dochody pieniężne ludności, a także zwiększające się budownictwo mieszkaniowe wywołują wzrost zainteresowania społeczeństwa modernizacją i powiększaniem posiadanych zasobów mebli. Ich wielkość i jakość jest jedną z wielu determinant kształtujących popyt rynkowy na ten asortyment. Rozmiary zasobów mebli w gospodarstwie domowym są określane głównie przez jego wielkość oraz okres istnienia. Oddziaływanie pierwszego czynnika wynika z faktu, że większość mebli zaspokaja indywidualne, podstawowe potrzeby członków gospodarstwa. Stąd każdorazowy wzrost wielkości gospodarstwa zwiększa zakres takich potrzeb. Meble są dobrem użytkowym od kilku do kilkunastu lat, co powoduje ich gromadzenie w gospodarstwach domowych, stąd w miarę wzrostu czasu trwania gospodarstwa zwiększają się rozmiary zasobów mebli.

Zakres oddziaływania tych dwóch czynników jest ograniczony przez posiadane warunki mieszkaniowe oraz możliwości finansowe. Wielkość zajmowanego mieszkania, ze względu na przestrzennochłonny charakter mebli, jest czynnikiem silnie ograniczającym rozmiary zasobów. W tym przypadku istotna jest nie tylko całkowita jego powierzchnia, ale również liczba izb. Zamożność gospodarstwa wyrażająca się głównie w postaci dochodów pieniężnych określa z kolei możliwość zakupu nowych mebli. Meble są dobrami o stosunkowo wysokich kosztach jednostkowych, stąd każdorazowy ich zakup wiąże się z dużym wydatkiem. Możliwości finansowe gospodarstw będą również określały strukturę zasobów.

Obok wyżej wymienionych czynników na wielkość zasobów mebli oddziałują również inne, chociaż siła ich wpływu jest zdecydowanie mniejsza. W celu określenia występujących w tym zakresie prawidłowości posłużono się materiałami ankietowymi¹, uwzględniając w badaniu następujące cechy charakteryzujące gospodarstwa domowe: x_1 — liczba osób w gospodarstwie, x_2 — liczba dzieci do lat 14, x_3 — wiek głowy go-

¹ Opis badania ankietowego podano w: J. Garczarczyk, *Zasoby mebli w miejskich i wiejskich gospodarstwach domowych jako determinanta popytu*. Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny. 1972, nr 3.

spodarstwa, x_4 — czas trwania gospodarstwa, x_5 — liczba osób zawodowo czynnych, x_6 — dochód miesięczny na gospodarstwo w zł, x_7 — liczba izb w mieszkaniu, x_8 — powierzchnia mieszkania w m², x_9 — powierzchnia użytków rolnych w ha, x_{10} — intensywność hodowlana gospodarstwa w punktach², x_{11} — zasoby mebli w sztukach. Dla określenia siły

Tabela 1

Współczynniki korelacji zupełnej między zasobami mebli a czynnikami je kształtującymi

Cecha	Ogółem	Kieleckie	Lubelskie	Olsztyńskie	Opolskie	Poznańskie	Zielonogórskie	M. st. Warszawa
Miasto								
Liczba osób	,494	,494	,408	,529	,591	,529	,560	,483
Liczba dzieci	,233	,032	,163	,309	,447	,326	,379	,297
Wiek głowy gospodarstwa	,343	,452	,350	,520	,552	,368	,299	,504
Czas trwania gospodarstwa	,292	,177	,271	,208	,431	,245	,274	,278
Liczba osób zawodowo czynnych	,215	,320	,347	,209	,514	,175	,115	,371
Dochód miesięczny na gospodarstwo	,299	,374	,388	,381	,438	,430	,059	,332
Liczba izb	,540	,476	,768	,478	,465	,512	,634	,456
Powierzchnia mieszkania	,614	,600	,776	,531	,660	,674	,626	,478
Wartość krytyczna $r_{0,05}$	,113	,288	,250	,273	,288	,232	,232	,250
Wieś								
Liczba osób	,262	,146	,238	,232	,089	,455	,203	—
Liczba dzieci	,122	,379	,220	—,120	—,090	,045	,145	—
Wiek głowy gospodarstwa	,099	—,329	,264	,374	,183	,291	,125	—
Czas trwania gospodarstwa	,216	,205	,244	,321	,285	,176	,060	—
Powierzchnia użytków rolnych	,226	—,090	—,069	,240	—,024	,352	,366	—
Intensywność hodowlana gospodarstw	,321	—,215	,025	,408	—,116	,357	,558	—
Liczba izb	,563	,318	,245	,605	,206	,730	,442	—
Powierzchnia mieszkania	,396	,036	,144	,618	,357	,722	,357	—
Wartość krytyczna $r_{0,05}$	,113	,250	,232	,232	,250	,250	,217	—

² Intensywność hodowlaną gospodarstwa domowego ustalono stosując następujące przeliczniki w punktach: trzoda chlewna — 0,2, krowy — 1, konie — 1,3 (patrz

oddziaływania składników kształtujących rozmiary zasobów mebli w badanych gospodarstwach domowych posłużono się rachunkiem korelacyjnym. Siłę tego związku stopnia zerowego obrazuje tabela 1.

Dane te pozwalają stwierdzić, że podstawowym czynnikiem kształtującym zasoby mebli są warunki mieszkaniowe. Siła oddziaływania tej cechy jest znacznie wyższa od pozostałych, co wynika ze specyfiki mebli. Przy braku odpowiedniej powierzchni mieszkalnej działanie pozostałych składników jest ograniczone i wyraźnie przytłumione. W tej sytuacji, mimo finansowych możliwości zakupu i potrzeb określanych wielkością gospodarstwa, stan posiadania nie ulega powiększeniu. Warto zauważyć odmiennność działania cech określających warunki mieszkaniowe w mieście i na wsi. W miastach istnieje silniejsza zależność wielkości zasobów od powierzchni mieszkalnej, natomiast na wsi od liczby izb. Jest to spowodowane faktem, że gospodarstwa miejskie mają znacznie mniejszą powierzchnię mieszkalną osiągającą zaledwie pułap minimalnych potrzeb. Stąd każdy metr powierzchni ponad to minimum wpływa silniej na wzrost zasobów mebli niż wydzielenie nowej izby w ramach danej powierzchni. Natomiast dla gospodarstw wiejskich, posiadających mieszkania o dużym metrażu, istotniejsze jest występowanie większej liczby pokoi. W tej sytuacji łatwiej jest розміścić nowo zakupione meble.

Istotną siłą oddziaływania na wielkość zasobów charakteryzują się poza tym takie czynniki, jak: wielkość gospodarstwa, wiek głowy gospodarstwa, czas trwania gospodarstwa. W miastach dodatkowo istotna współzależność występuje między zasobami a dochodami pieniężnymi gospodarstw, liczbą dzieci oraz liczbą osób zawodowo czynnych. Wśród gospodarstw wiejskich istotne jest oddziaływanie takich czynników jak powierzchnia użytków rolnych oraz intensywność hodowlana gospodarstw, pośrednio obrazujących zamożność.

Z danych zamieszczonych w tabeli 1 widać również jak znaczne jest przestrzenne zróżnicowanie działania poszczególnych determinant. Nie we wszystkich województwach jednakowo silny jest wpływ cech istotnych dla ogółu badanych regionów. W wielu przypadkach stwierdzamy nawet brak istotnej współzależności między tymi czynnikami, co spowodowane jest różnym rozkładem omawianych cech w porównywanych województwach.

II. ZALEŻNOŚĆ ZASOBÓW MEBLI OD WYBRANYCH CZYNNIKÓW. WIELKOŚĆ GOSPODARSTWA DOMOWEGO

Wzrost liczebności gospodarstwa domowego wywołuje przyrost potrzeb, które zaspokajane są wzrostem rozmiarów zasobów mebli. Przyrost zasobów nie jest jednak proporcjonalny do wzrostu wielkości go-

Encyklopedia Ekonomiczno-Rolnicza, Warszawa 1964 s. 392). Intensywność hodowlana określona jest przez sumę punktów uzyskanych z powyższego przeliczenia.

sposodarstw. Przyczyn tego zjawiska należy dopatrywać się w tym, że większość mebli może być użytkowana równocześnie przez kilka osób, co sprzyja zaspokojeniu potrzeb większej liczby domowników. Tylko nie-liczne asortymenty mogą być użytkowane w danej jednostce czasu przez jedną osobę. Dotyczy to szczególnie mebli do siedzenia i leżenia. Stąd też wielkość gospodarstwa ma szczególnie silny wpływ na kształtowanie rozmiarów zasobów tych mebli. Współczynniki korelacji zupełnej dla obu tych grup znacznie przekraczają wartość krytyczną r (zwłaszcza w gospodarstwach miejskich), co świadczy, że współzależność ta jest statystycznie istotna.

Tabela 2

Współczynniki korelacji zupełnej między wielkością gospodarstwa a zasobami mebli według grup asortymentowych

Grupa asortymentowa	Kieleckie	Lubelskie	Olsztyńskie	Opolskie	Poznańskie	Zielonogórskie	M. st. Warszawa
Miasto							
Komplety mieszkalne	,183	,006	,176	,323	,230	,327	,377
Segmenty mieszkalne	-,256	,077	-,016	-,211	,076	-,212	-,035
Mebel do leżenia	,458	,247	,542	,679	,502	,645	,480
Mebel do siedzenia	,440	,304	,443	,612	,470	,407	,281
Mebel do pracy i posiłków	,214	,266	,436	,425	,382	,292	,490
Mebel do przechowywania	,336	,172	,307	,450	,487	,285	,269
Mebel kuchenne	,420	,304	,382	,321	,455	,434	,295
Wartość krytyczna $r_{0,05}$	,288	,250	,273	,288	,250	,232	,250
Wieś							
Komplety mieszkalne	,197	,110	,195	,114	,308	,199	—
Segmenty mieszkalne	-,013	-,191	-,073	,153	-,318	,656	—
Mebel do leżenia	,120	,364	,350	,098	,413	,383	—
Mebel do siedzenia	-,025	,128	,147	-,141	,345	,176	—
Mebel do pracy i posiłków	-,062	-,049	,220	,152	,166	,075	—
Mebel do przechowywania	,087	,009	,237	,235	,383	,118	—
Mebel kuchenne	,088	,285	-,074	,069	,538	-,016	—
Wartość krytyczna $r_{0,05}$	,250	,232	,232	,250	,250	,217	—

Analizując powyższe dane stwierdzamy znaczne zróżnicowanie siły wpływu liczby osób w gospodarstwie na wielkość zasobów mebli zarówno w przekrojach grup asortymentowych, jak i regionalnych. Najmniej istotne — a nawet w wielu regionach nieistotne — jest oddziaływanie wielkości gospodarstwa na stan posiadania segmentów oraz kompletów mieszkalnych. Przyczyny takiego stanu rzeczy w obu przypadkach są zupełnie różne. Jeśli chodzi o segmenty są one meblami nowymi, zdobywającymi dopiero rynek. Stąd też zasoby ich w badanych gospodarstwach okazały się nader skromne (w gospodarstwach miejskich stanowiły 1,24% ogółu mebli, natomiast na wsi jeszcze mniej bo 0,02%), co było również

spowodowane brakiem zrównoważenia rynku w tym asortymencie. Istniejące niedobory szczególnie uwidoczniły się w mniejszych miejscowościach, w których z kolei gospodarstwa domowe charakteryzowały się większą liczebnością. Dlatego też dla segmentów mieszkalnych otrzymano w większości województw ujemne czynniki korelacji. Kompletu te są zestawem mebli zaspakajającym rozmaite potrzeby. Charakterystyczną ich cechą jest niepodzielność oraz wysoka cena. W związku z tym sporadycznie zdarza się, że gospodarstwa domowe dokonują zakupu drugiego kompletu. Przesłanką takiej decyzji jest najczęściej nie liczebność gospodarstwa, a raczej wielkość mieszkania. Gospodarstwa wieloosobowe mają znacznie większe zasoby mebli. Różnice w stanie posiadania między ekstremalnymi wielkościami gospodarstw sięgają w niektórych województwach do 300%. Nie oznacza to jednak, że w gospodarstwach najliczebniejch jest najlepsza sytuacja w zakresie zaspokojenia potrzeb poszczególnych ich członków. Sytuacja ma się wręcz odwrotnie, o czym świadczą dane zawarte w tabeli 3.

Tabela 3

Zasoby mebli w miejskich i wiejskich gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 osobę według wielkości gospodarstw (w sztukach)

Grupy asortymentowe	Liczba osób w gospodarstwie					
	1	2	3	4	5	6 i więcej
Miasto						
Razem	12,74	8,73	7,07	5,90	5,22	3,67
Mebel do leżenia	1,41	1,05	0,92	0,90	0,86	0,61
Mebel do siedzenia	4,02	2,70	2,12	1,75	1,49	1,04
Mebel kuchenne	2,67	2,07	1,66	1,40	1,15	0,77
Wieś						
Razem	12,56	8,87	6,76	5,99	4,94	3,07
Mebel do leżenia	1,68	1,32	1,01	0,92	0,77	0,50
Mebel do siedzenia	4,10	2,74	2,07	1,84	1,42	0,89
Mebel kuchenne	2,86	2,31	1,74	1,47	1,22	0,75

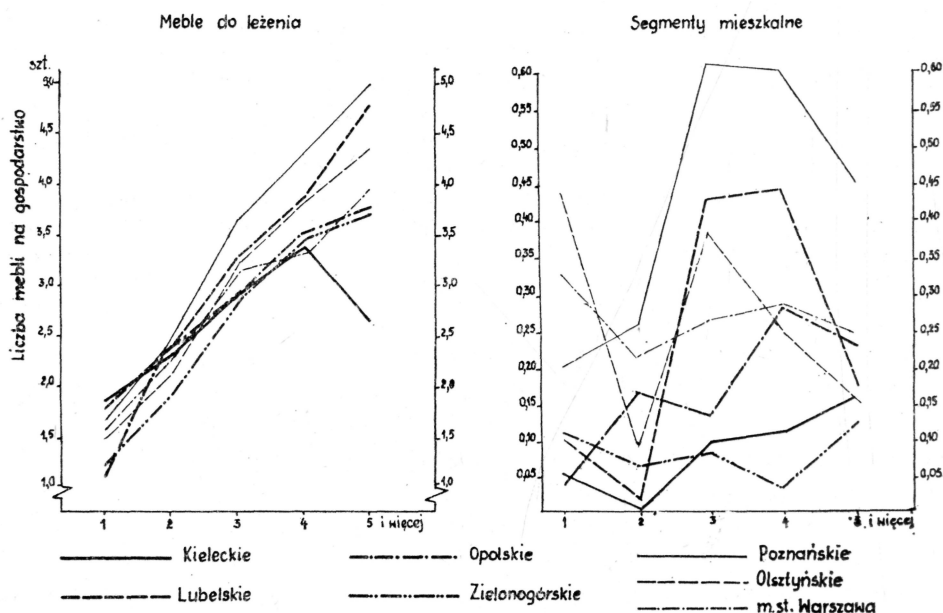
W miarę wzrostu wielkości gospodarstwa zmniejsza się ilość mebli przypadających na jednego członka gospodarstwa. Prawdopodobnie ta wynika z faktu jednoczesnego korzystania kilku osób z jednego mebla (co w szczególności ma miejsce w gospodarstwach wieloosobowych). Nie oznacza to jeszcze niepełnego zaspokojenia potrzeb, o ile dotyczy mebli, które mogą być równocześnie użytkowane przez więcej niż jedną osobę. Okazuje się jednak, że prawidłowość powyższa dotyczy również mebli, które w danej jednostce czasowej powinny być użytkowane tylko przez jedną osobę. Szczególnie daje się to zauważyć wśród mebli do leżenia, których ilość jest niewystarczająca w gospodarstwach średnich i dużych. W miarę wzrostu wielkości gospodarstw coraz więcej osób musi korzystać równo-

częściej z tego samego mebla do leżenia. O ile w grupie miejskich gospodarstw domowych 6- i więcej osobowych w sytuacji takiej znajduje się aż 40% członków, natomiast w gospodarstwach wiejskich wskaźnik ten jest jeszcze większy.

Jeszcze większe dysproporcje występują między poszczególnymi regionami. W najlepszej sytuacji znajdują się gospodarstwa miejskie z poznańskiego, podczas gdy w Kieleckim czy w Warszawie obraz jest znacznie gorszy. Jeszcze trudniejsza jest sytuacja członków gospodarstw wiejskich.

1. **Wielkość mieszkania.** Wielkość mieszkania ma decydujący wpływ na stan posiadania mebli w gospodarstwach domowych. Między tymi dwoma wielkościami istnieje istotna dodatnia współzależność, przy czym daje się zauważyć pewne zróżnicowanie przestrzenne siły tego związku. Czynniki mieszkaniowy szczególnie silnie kształtuje rozmiary zasobów wśród gospodarstw miejskich bez względu na ich przestrzenne rozmieszczenie. Nie można tego niestety powiedzieć o gospodarstwach wiejskich, wśród których dla pewnych województw działanie tego składnika okazuje się nieistotne.

Wielkość mieszkania w różnym stopniu kształtuje rozmiary zasobów mebli w poszczególnych grupach asortymentowych, o czym świadczą dane z tabeli 4. Okazuje się, że w stosunku do większości grup jak i wo-

Ryc. 1. Wyposażenie miejskich gospodarstw domowych w segmenty mieszkalne i meble do leżenia według województw oraz liczby izb w mieszkaniu

Tabela 4

Współczynniki korelacji zupełnej między powierzchnią mieszkań a zasobami mebli według grup asortymentowych

Grupy asortymentowe	Kieleckie	Lubelskie	Olsztyńskie	Opolskie	Poznańskie	Zielonogórskie	M. st. Warszawa
Miasto							
Komplety mieszkalne	,456	,557	,238	,345	,332	,301	,188
Segmenty mieszkalne	-,179	,190	,018	-,182	-,018	-,135	,132
Mebel do leżenia	,277	,154	,596	,577	,405	,518	,435
Mebel do siedzenia	,494	,697	,253	,590	,503	,602	,448
Mebel do pracy i posiłków	,395	,666	,553	,452	,506	,166	,208
Mebel do przechowywania	,515	,627	,363	,586	,452	,452	,284
Mebel kuchenne	,477	,453	,434	,438	,527	,463	,258
Wartość krytyczna $r_{0,05}$	,288	,250	,273	,288	,232	,232	,250
Wieś							
Komplety mieszkalne	,325	,065	,297	,022	,516	,270	—
Segmenty mieszkalne	-,254	-,148	-,003	,090	-,213	,072	—
Mebel do leżenia	-,093	,030	,178	,131	,593	,380	—
Mebel do siedzenia	-,034	,044	,592	,348	,616	,259	—
Mebel do pracy i posiłków	,056	,099	,607	,298	,622	,230	—
Mebel do przechowywania	,238	,127	,393	,235	,669	,226	—
Mebel kuchenne	,368	-,006	,281	,050	,528	,270	—
Wartość krytyczna $r_{0,05}$	,250	,232	,232	,250	,250	,217	—

W miastach istnieje istotny wpływ tego czynnika. Jedynie w grupie segmentów trudno stwierdzić tę prawidłowość. W tym przypadku otrzymano bowiem nieistotne, przeważnie ujemne współczynniki korelacji. W przypadku gospodarstw miejskich najsilniejszy wpływ powierzchni mieszkania daje się zauważyć w stosunku do zasobów mebli do przechowywania oraz mebli kuchennych. Pierwsza grupa mebli jest szczególnie przestrzennochłonna, stąd tylko dodatkowy przyrost powierzchni mieszkania może umożliwić zwiększenie ich zasobów. Większa powierzchnia umożliwia stworzenie oddzielnego miejsca do spożywania posiłków, a tym samym skłania do zakupu szerszego zestawu mebli kuchennych.

Nieco odmienna sytuacja występuje wśród gospodarstw wiejskich. Stwierdzono tam znaczne przestrzenne zróżnicowanie istotnego oddziaływania wielkości mieszkania na zasoby poszczególnych grup asortymentowych. I tak o ile w gospodarstwach Lubelskiego trudno stwierdzić istotny wpływ powierzchni mieszkania na którąkolwiek z grup, o tyle w Poznańskim związek ten jest bardzo wyraźny. Analizując strukturę ilościową zasobów, stwierdzamy że przyrost ilości mebli nie jest wprost proporcjonalny do zmian powierzchni mieszkania. O ile wzrośnięcie powierzchni mieszkalnej do 50 m² towarzyszy silna dynamika wzrostu za-

sobów, o tyle dalsze przyrosty powierzchni powyżej tej wielkości powodują minimalne zmiany w ilości posiadanych mebli. Wielkość mieszkania wywołuje nie tylko wpływ na rozmiary zasobów mebli, ale również na ich strukturę. W gospodarstwach posiadających małe mieszkania jeden asortyment spełnia wiele funkcji (np. kanapa rozkładana spełnia rolę mebla do siedzenia i do leżenia). Zjawisko takie zanika w mieszkaniach o większej powierzchni. W tym przypadku gospodarstwa mogą pozwolić sobie na wydzielenie osobnych pomieszczeń czy ich części spełniających określone funkcje, takie jak sypialnie, jadalnie, pokój do pracy. Stąd też w gospodarstwach tych wyższy jest odsetek mebli jednofunkcyjnych (np. biurko w miejsce stołu mogącego spełniać nie tylko funkcje mebla do pracy). W miarę wzrostu mieszkania znacznie wzrasta odsetek posiadanych kompletów, tapczanów, łóżek, kanap nierozkładanych, biur, toalet, toalet, szafek nocnych.

We wszystkich badanych województwach najwyższą liczbą mebli leżytych się gospodarstwa zajmujące mieszkanie o powierzchni powyżej 100 m², przy czym różnice przestrzenne między wielkościami ekstremalnymi zasobów dochodzą do 50%. Analizując wpływ wielkości mieszkania wyrażony w liczbie izb na rozmiary zasobów mebli stwierdzamy zbliżone do wyżej przedstawionych prawidłowości. Różnice w zasobach między najmniejszymi i największymi grupami gospodarstw, w zależności od województw, są różnorodne i sięgają aż do 200%.

2. Wiek głowy gospodarstwa. Ze względu na silny związek współzależnościowy między wiekiem głowy gospodarstwa a okresem istnienia gospodarstwa, w paragrafie tym ograniczymy się do przedstawienia siły oddziaływania na wielkość zasobów mebli tylko pierwszego czynnika, tzn. wieku głowy gospodarstwa. W przypadku tej determinanty brak jest tak jednoznacznej prawidłowości jak w przypadku wcześniej prezentowanych. Oddziaływanie tego czynnika jest nierównomierne w poszczególnych klasach wiekowych. Stwierdzamy wzrost zasobów mebli w miarę wyższego wieku głowy gospodarstwa, ale tylko w przedziale wiekowym 20-49 lat (sporadycznie w niektórych województwach do 59 lat), a następnie systematyczny ich spadek. Najlepiej wyposażone w meble są gospodarstwa z przedziału 40 - 49 lat, które posiadają 30 - 50% mebli więcej niż gospodarstwa o najmniejszych zasobach. Zaskakujący może wydawać się stosunkowo wysoki stan posiadania mebli przez gospodarstwa, których wiek jego głowy nie osiąga 20 lat. Jest to wynikiem przyjętych w badaniu założeń³.

³ Badanie objęło gospodarstwa domowe jedno- i wielorodzinne. W przypadku gdy wiek głowy rodziny był wyższy niż 60 lat, przyjmowano wówczas za głowę gospodarstwa młodszego członka rodziny. Z tego też powodu do klasy wiekowej poniżej 20 lat trafiły w dużej mierze gospodarstwa wieloosobowe, co nie pozostało z kolei bez wpływu na rozmiary zasobów w tych gospodarstwach.

Tabela 5

Współczynniki korelacji zupełnej między wiekiem głowy gospodarstwa a zasobami mebli według grup asortymentowych

Grupy asortymentowe	Kieleckie	Lubelskie	Olsztyńskie	Opolskie	Poznańskie	Zielonogórskie	M. st. Warszawy
Miasto							
Komplety mieszkalne	,218	-,153	,124	,307	,334	,043	,241
Segmenty mieszkalne	-,285	,058	-,068	-,217	-,071	-,104	-,093
Mebel do leżenia	,409	,105	,544	,508	,239	,321	,336
Mebel do siedzenia	,373	,200	,308	,415	,180	,248	,413
Mebel do pracy i posiłków	,222	,123	,546	,307	,321	,169	,457
Mebel do przechowywania	,382	,236	,432	,338	,229	,213	,271
Mebel kuchenne	,342	,279	,414	,509	,447	,379	,356
Wartość krytyczna $r_{0,05}$	,288	,250	,273	,288	,250	,232	,250
Wieś							
Komplety mieszkalne	-,056	,036	,116	,128	,198	-,050	—
Segmenty mieszkalne	-,071	,200	-,075	,148	-,376	-,045	—
Mebel do leżenia	-,316	,182	-,143	,119	,315	,228	—
Mebel do siedzenia	-,214	,101	,342	,110	,164	,136	—
Mebel do pracy i posiłków	-,224	,198	,342	,101	,185	,142	—
Mebel do przechowywania	-,295	,235	,313	,165	,237	,044	—
Mebel kuchenne	-,142	-,040	,095	,089	,397	,074	—
Wartość krytyczna $r_{0,05}$	,250	,232	,232	,250	,250	,217	—

Zaobserwowane prawidłowości są procesem długotrwałego gromadzenia mebli przez gospodarstwa. W trakcie swego istnienia dokupują one — w miarę gromadzenia zasobów pieniężnych — stopniowo nowe meble, nie zawsze rezygnując ze starych. Tego rodzaju działalność jest prowadzona tylko do pewnego okresu, najczęściej dyktowanego wiekiem głowy gospodarstwa, a stąd i możliwościami finansowymi (przechodzenie na renty, emerytury, jak również odejście z gospodarstwa i usamodzielnienie się niektórych członków gospodarstwa). Dlatego też w gospodarstwach z najwyższych przedziałów wiekowych zaprzestaje się prowadzenia działalności inwestycyjnej, w wyniku czego — wskutek zużycia fizycznego mebli — ich zasoby ulegają znacznemu zmniejszeniu. Równocześnie gospodarstwa te posiadają meble o niższym standardzie i gorszej jakości. Potwierdzeniem tej ostatniej tezy są dane zawarte w tabeli 6. Okazuje się, że w miarę wzrostu wieku głowy gospodarstwa systematycznie maleje udział w zasobach mebli bardziej nowoczesnych i jakościowo lepszych.

Świadczy to, że omawiany czynnik kształtuje w sposób istotny nie tylko rozmiary zasobów, ale również ich strukturę. Do zakupu nowych i nowoczesnych mebli najbardziej predysponowane są gospodarstwa młode, ponieważ najczęściej startują one z punktu zerowego. Nie mają więc

Tabela 6

Udział w zasobach wybranych asortymentów mebli w miejskich i wiejskich gospodarstwach domowych według wieku głowy gospodarstwa (w %)

Asortyment	Wiek głowy gospodarstwa (lat)		
	20 - 29	40 - 49	60 i więcej
Miasto			
Ogólne zasoby mebli w gospodarstwie	100,00	100,00	100,00
W tym:			
Kanapy rozkładane	4,45	3,72	3,25
Łóżka	1,42	3,10	3,73
Krzesła twarde	4,78	5,71	9,37
Krzesła tapicerowane	20,53	18,17	19,67
Wieś			
Kanapy rozkładane	2,61	2,11	1,32
Łóżka	5,07	7,59	9,67
Krzesła twarde	9,65	11,78	16,45
Krzesła tapicerowane	17,28	15,04	11,87

przed sobą alternatywy bądź to używania starych mebli, bądź to zakupu nowych. Gospodarstwa o średnim stażu ograniczają się najczęściej do modernizowania i uzupełniania posiadanych zasobów.

Oddziaływanie wieku głowy gospodarstwa na kształtowanie wielkości zasobów mebli i ich struktury asortymentowej jest znacznie silniejsze w gospodarstwach miejskich niż wiejskich. Przyczyny tego stanu należy szukać w fakcie o wiele dłuższego użytkowania mebli w gospodarstwach wiejskich oraz niejednokrotnego przechodzenia ich z pokolenia na pokolenie. Choć zasoby ilościowe w tych gospodarstwach są przeważnie większe to jednak są to meble o niższym standardzie i gorszej jakości.

3. Liczba osób zawodowo czynnych i dochody pieniężne gospodarstw miejskich. Liczba osób zawodowo czynnych, a szczególnie wynikające stąd dochody pieniężne gospodarstw określają potencjalne możliwości powiększania zasobów mebli. Czynniki te wyznaczają ekonomiczne granice poniesienia dodatkowych kosztów związanych z zakupem nowych mebli. Mimo dużej współzależności istniejącej między tymi zmiennymi, siła i zakres ich oddziaływania na wielkość ogólnych zasobów oraz poszczególnych grup asortymentowych jest różna, o czym świadczy tabela 7. W przypadku liczby osób zawodowo czynnych trudno stwierdzić istotność tego czynnika w kształtowaniu zasobów w gospodarstwach wielu województw, gdy w odniesieniu do dochodów prawidłowość ta występuje tylko w województwie zielonogórskim. W miarę zwiększania się liczby osób zawodowo czynnych wzrastają również zasoby mebli w gospodarstwach domowych, przy czym

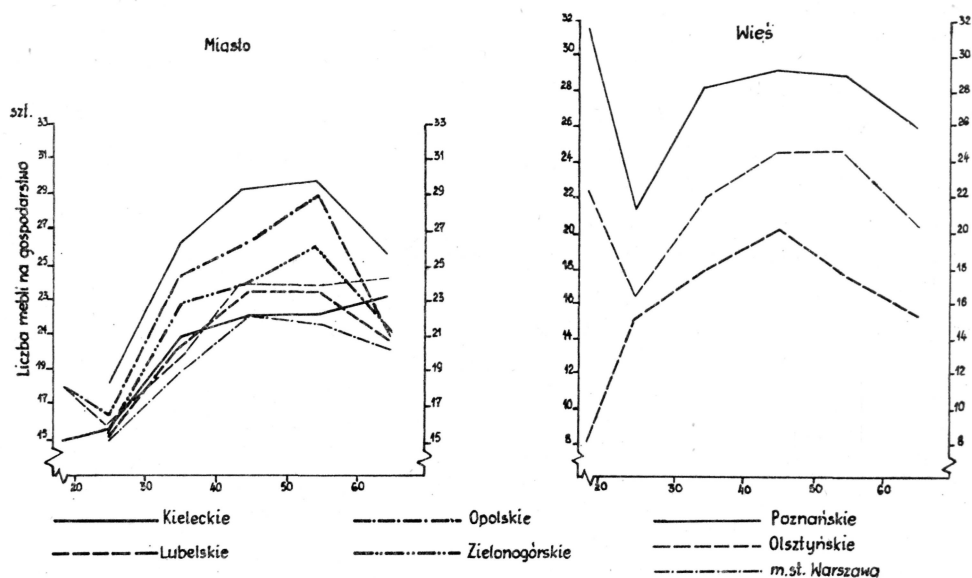
Tabela 7

Współczynniki korelacji zupełnej między dochodem miesięcznym na gospodarstwo oraz liczbę osób zawodowo czynnych a zasobami mebli według grup asortymentowych

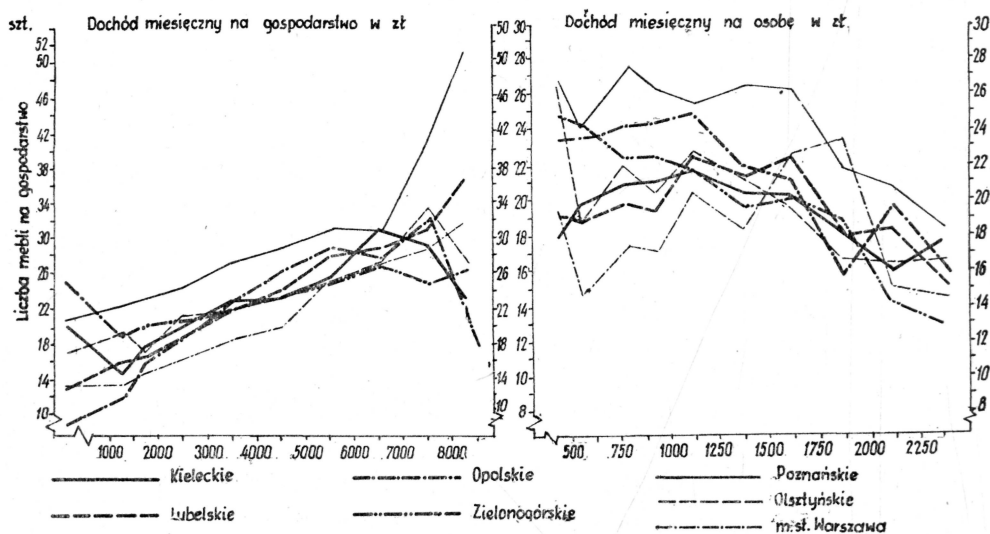
Grupy asortymentowe	Kieleckie	Lubelskie	Olsztyńskie	Opolskie	Poznańskie	Zielonogórskie	M. st. Warszawa
Dochód miesięczny na gospodarstwo							
Komplety mieszkalne	-,086	-,094	,084	,170	,184	-,087	-,167
Segmenty mieszkalne	-,134	,452	,431	-,083	,111	-,070	-,258
Mebłe do leżenia	-,304	,176	,269	,396	,135	-,017	,128
Mebłe do siedzenia	,368	,221	,108	,353	,445	,193	,154
Mebłe do pracy i posiłków	,268	,371	,404	,443	,279	,177	,341
Mebłe do przechowywania	,318	,291	,297	,441	,249	-,001	,420
Mebłe kuchenne	,274	,239	,337	,260	,393	-,068	,281
Wartość krytyczna $r_{0,05}$	,288	,250	,273	,288	,232	,232	,250
Liczba osób zawodowo czynnych							
Komplety mieszkalne	-0,48	,015	,076	,415	,112	-,036	,222
Segmenty mieszkalne	-,190	,069	,089	-,163	,323	-,182	-,179
Mebłe do leżenia	,451	,206	,231	,506	,027	-,076	,157
Mebłe do siedzenia	,308	,283	-,012	,474	,148	,199	,190
Mebłe do pracy i posiłków	,185	,160	,348	,475	,213	,205	,423
Mebłe do przechowywania	,139	,137	,190	,322	,106	-,008	,280
Mebłe kuchenne	,254	,344	,185	,327	,142	,065	,350
Wartość krytyczna $r_{0,05}$	,288	,250	,273	,288	,232	,232	,250

tendencja ta nie jest jednolita we wszystkich województwach i nie w odniesieniu do wszystkich grup asortymentowych. Najmniejsze zasoby mebli występują w grupie gospodarstw, w których brak osób zawodowo czynnych. Wynika to z dwóch przyczyn: stosunkowo małej wielkości tych gospodarstw (najczęściej osoby samotne) oraz jej małej zamożności. Są to gospodarstwa utrzymujące się z emerytur, rent, zapomóg bądź stypendiów.

Najsilniejszy jest wpływ liczby osób zawodowo czynnych na rozmiary zasobów mebli do siedzenia i leżenia, nieistotny natomiast w przypadku kompletów i segmentów mieszkalnych. Również w miarę wzrostu dochodów miesięcznych przypadających na gospodarstwo stwierdzamy systematyczny wzrost zasobów mebli. Dynamika ich zmian jest jednak znacznie słabsza niż miało to miejsce w odniesieniu do takich cech, jak liczba osób czy wielkość mieszkania. Najczęściej najwyższymi zasobami legitymują się gospodarstwa o wysokim poziomie dochodów przypadających na gospodarstwo. Niemniej zdarzają się przypadki, że w klasie dochodów najwyższych wskaźnik ilości posiadanych mebli przez gospodarstwo jest znacznie mniejszy od wskaźników charakterystycznych dla klas niższych.

Ryc. 2. Wyposażenie miejskich i wiejskich gospodarstw domowych w meble według województw i wieku gospodarstwa

Ryc. 3. Wyposażenie miejskich gospodarstw domowych w meble według województw oraz dochodu miesięcznego na gospodarstwo i na osobę

Wzrost dochodów przypadających na gospodarstwo nie w równym stopniu wpływa na kształtowanie zasobów poszczególnych grup asortymentowych. Najbardziej istotny dodatni związek występuje w przypad-

ku mebli do pracy i posiłków, mebli do przechowywania oraz mebli kuchennych, znacznie słabszy w odniesieniu do mebli do siedzenia i leżenia, a nieistotny przy segmentach i kompletach mieszkalnych.

Odmienny obraz prawidłowości otrzymujemy rozpatrując wpływ na rozmiary i strukturę zasobów mebli dochodów przeliczonych na każdego członka gospodarstwa. W tym przypadku, w miarę wyższych dochodów przypadających na jedną osobę, maleje ilość mebli w gospodarstwie domowym. Najbardziej zasobne są gospodarstwa o średnim dochodzie miesięcznym na osobę (najczęściej w przedziale 1000 - 1500 zł). Gospodarstwa o niskich i bardzo wysokich dochodach posiadają znacznie mniej mebli. Gospodarstwa o niskich dochodach na osobę nie dysponują odpowiednią ilością środków finansowych, które wystarczyłyby na dokonanie zakupu mebli poza koniecznym minimum. Z kolei gospodarstwa o najwyższych dochodach na osobę są najczęściej mało liczebne, stąd nie mają tak dużych potrzeb ilościowych w zakresie mebli. Posiadane zasoby finansowe przeznaczają one w znacznie większym stopniu na zakup innych dóbr trwałego użytku, takich jak np. samochody, lodówki, magnetofony. Równocześnie stwierdzić trzeba, że w miarę wzrostu dochodów przypadających na osobę zmienia się struktura asortymentowa posiadanych przez gospodarstwa zasobów mebli.

W gospodarstwach o wyższych dochodach znacznie większy jest udział mebli o wysokim standardzie i lepszej jakości. Są to jednocześnie meble nowoczesne i modne, co świadczy o systematycznej wymianie mebli starych na nowe.

Przy ocenie powyższych prawidłowości należy pamiętać, że w paragrafie tym przedstawiony został wpływ aktualnych dochodów w stosunku do zasobów mebli będących rezultatem długookresowego oddziaływania dochodów otrzymywanych w przeszłości, stąd też prawidłowości te są w pewnym stopniu zdeformowane.

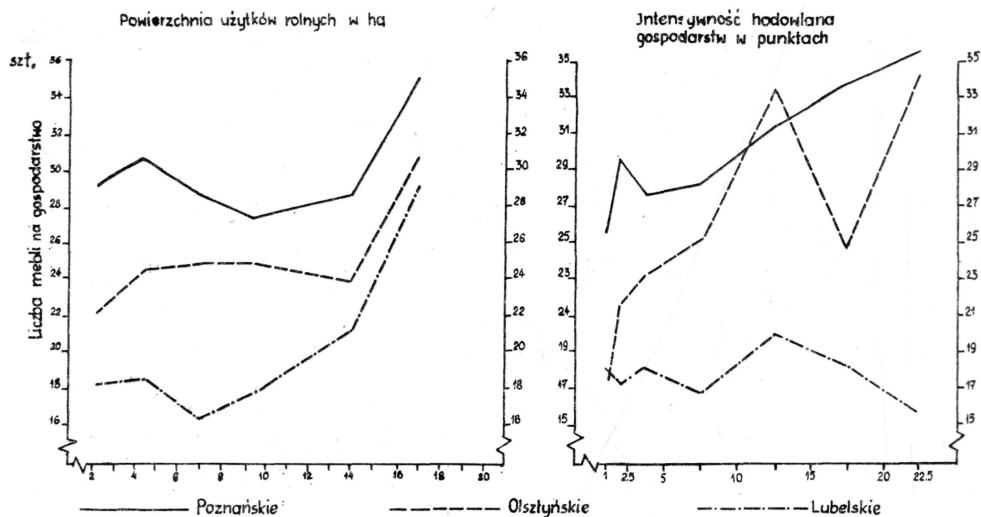
Tabela 8

Udział w zasobach wybranych asortymentów mebli w miejskich gospodarstwach domowych według dochodu miesięcznego na osobę (w %)

Asortyment	Dochód miesięczny na osobę w zł		
	poniżej 500	1001 - 1250	2251 i więcej
Ogólne zasoby mebli w gospodarstwie	100,00	100,00	100,00
W tym:			
Kanapy rozkładane	2,53	3,76	4,17
Łóżka	5,98	2,78	0,74
Krzesła twarde	9,00	4,94	3,71
Krzesła tapicerowane	16,77	19,12	19,07

4. Powierzchnia użytków rolnych oraz intensywność hodowlana gospodarstw wiejskich. W gospodarstwach zamieszkałych na wsi podstawowymi czynnikami ekonomicznymi kształtującymi rozmiary zasobów mebli to: wielkość powierzchni użytków rolnych oraz intensywność hodowlana gospodarstw. Dochód pieniężny spoza rolnictwa nie ma istotnego wpływu na ostateczne rozmiary zasobów. Wyjątkiem są gospodarstwa zamieszkałe na wsi, ale nie powiązane z rolnictwem. W nich to dochód pieniężny odgrywa identyczną rolę jak w gospodarstwach miejskich. W związku z tym gospodarstwa te zostaną pominięte w dalszej analizie. Obie omawiane determinanty, tzn. powierzchnia użytków rolnych oraz intensywność hodowlana, nie zawsze są z sobą silnie związane, a nawet często są względem siebie konkurencyjne. Zamożność gospodarstwa może wynikać z obu czynników albo tylko jednego z nich, w zależności od profilu produkcyjnego gospodarstwa rolnego. Dlatego też zmienne te należy analizować niezależnie.

Oddziaływanie powierzchni użytków rolnych na wielkość zasobów mebli nie jest jednolita i nie zawsze istotna we wszystkich regionach. Jest ono bardzo wymowne tam, gdzie próby dotyczyły w niewielkim stopniu gospodarstw nie powiązanych z rolnictwem, których podstawowym, a najczęściej wyłącznym środkiem utrzymania jest dochód z rolnictwa. Dotyczy to gospodarstw z województw: olsztyńskiego, poznańskiego i zielonogórskiego, w których stwierdzamy wzrost zasobów mebli w miarę powiększania się powierzchni użytków rolnych. Największymi

Ryc. 4. Wyposażenie wiejskich gospodarstw domowych w meble według województw oraz powierzchni użytków rolnych i intensywności hodowlanej

Tabela 9

Współczynniki korelacji zupełnej między powierzchnią użytków rolnych oraz intensywnością hodowlaną gospodarstw a zasobami mebli według grup asortymentowych

Grupy asortymentowe	Kieleckie	Lubelskie	Olsztyńskie	Opolskie	Poznańskie	Zielonogórskie
Powierzchnia użytków rolnych						
Komplety mieszkalne	-,101	,070	,086	-,026	,307	,301
Segmenty mieszkalne	-,156	-,248	-,106	,080	-,074	,070
Mebel do leżenia	-,111	,001	,251	,255	,362	,351
Mebel do siedzenia	-,123	-,111	,223	-,031	,304	,235
Mebel do pracy i posiłków	,040	-,184	,154	,183	,186	,306
Mebel do przechowywania	-,084	,067	,245	,196	,336	,258
Mebel kuchenne	,056	,025	,037	-,188	,205	,259
Wartość krytyczna $r_{0,05}$	,250	,232	,232	,250	,250	,217
Intensywność hodowlana gospodarstw						
Komplety mieszkalne	-,265	,170	,138	-,042	,393	,415
Segmenty mieszkalne	-,133	-,275	-,086	,174	-,085	-,016
Mebel do leżenia	-,176	,067	,418	,255	,262	,413
Mebel do siedzenia	,126	-,140	,346	-,159	,290	,444
Mebel do pracy i posiłków	-,032	-,078	,236	,063	,255	,464
Mebel do przechowywania	-,226	,097	,343	,164	,305	,429
Mebel kuchenne	-,182	,029	,104	-,167	,283	,282
Wartość krytyczna $r_{0,05}$	,250	,232	,232	,250	,250	,217

zasobami charakteryzują się gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha. Zaskakujący może się wydać fakt stosunkowo dużych — wyższych niż w klasach o średniej wielkości — zasobów mebli w gospodarstwach o powierzchni do 5 ha dysponujących często funduszami pochodzącymi z dodatkowej pracy poza rolnictwem, w wyniku czego charakteryzują się one wyższą zamożnością niż to mogłoby wynikać z posiadanej powierzchni rolnej. Prawidłowości powyższych nie można zauważyć natomiast w regionach, w których na wsi znaczny jest odsetek gospodarstw nie powiązanych z rolnictwem lub też gospodarstw posiadających dodatkowe dochody spoza rolnictwa. W tym przypadku wpływ powierzchni użytków rolnych na zasoby mebli jest nieistotny.

Zbliżony do wyżej przedstawionych prawidłowości jest wpływ powierzchni użytków rolnych na kształtowanie struktury zasobów mebli. W regionach o małym odsetku gospodarstw nie powiązanych z rolnictwem, szczególnie widoczny jest związek tej determinanty z zasobami mebli do przechowywania oraz mebli do leżenia i siedzenia. Wzrost zasobów tych grup nie jest jednak równomierny w miarę powiększania się powierzchni użytków rolnych. Duży przeskok istnieje między zasobami mebli w grupie gospodarstw o powierzchni użytków do 15 ha i powyżej, gdzie różnice dochodzą do 30%. Jeśli chodzi o wpływ intensywności ho-

dowlanej na zasoby mebli, to stwierdzamy zbliżone tendencje. W województwach o dużym odsetku gospodarstw nie powiązanych z rolnictwem związek ten jest nieistotny, gdy równocześnie w innych jest on silniejszy niż w przypadku wpływu powierzchni użytków rolnych.

Najwyższymi wskaźnikami posiadania mebli legitymują się gospodarstwa o wysokiej intensywności hodowlanej. Różnice między ekstremalnymi wielkościami zasobów mebli dochodzą nawet do 100%. Stosunkowo często najniższe zasoby mebli posiadają gospodarstwa o średniej intensywności, co świadczy że oddziaływanie intensywności hodowlanej na stan posiadania mebli nie jest jednorodny.

Również wysokie zróżnicowanie siły tego związku występuje w stosunku do poszczególnych grup asortymentowych. Najistotniejszy jest on w przypadku mebli do przechowywania, siedzenia i leżenia oraz mebli do pracy i posiłków.

Reasumując należy stwierdzić, że oddziaływanie zarówno powierzchni użytków rolnych jak i intensywności hodowlanej gospodarstw na wielkość i strukturę zasobów mebli nie jest jednoznaczne i w pełni istotne. Jest ono znacznie mniej wyraźne niż wpływ odpowiadającego im w gospodarstwach miejskich dochodu pieniężnego. Wynikać to może z faktu, że gospodarstwa wiejskie nie mają jeszcze tak dużych potrzeb jak miejskie w zakresie mebli nowoczesnych i o wysokim standardzie, a także z braku dysponowania przez te gospodarstwa niezbędnymi dochodami.

5. Inne czynniki charakteryzujące gospodarstwa domowe. Spośród czynników dotychczas nie analizowanych najistotniejsze jest oddziaływanie na wielkość zasobów mebli profilu społeczno-zawodowego gospodarstw. W przypadku tej cechy można zauważyć pewne zróżnicowanie wielkości zasobów mebli, a szczególnie ich struktury. Najlepiej wyposażone w meble, zarówno w miastach jak i na wsi, są gospodarstwa mieszane, co jest skutkiem nie samego profilu, ale przeciętnie większej liczebności tych gospodarstw. Z pozostałych gospodarstw w miastach największe zasoby mają gospodarstwa rzemieślnicze, które charakteryzują się wyższymi ponad przeciętną dochodami oraz lepszymi warunkami mieszkaniowymi. Dysproporcje między zasobami tych gospodarstw a robotniczymi czy pracowników umysłowych są jednak znikome. Znacznie większe zróżnicowanie występuje w zakresie struktury zasobów. W gospodarstwach pracowników umysłowych jest wyższy odsetek mebli nowoczesnych i o wysokim standardzie.

Również na wsi nie stwierdzono istotnych różnic między wielkością zasobów w gospodarstwach powiązanych i nie powiązanych z rolnictwem, zróżnicowanie występuje natomiast w standardzie posiadanych mebli. Gospodarstwa nierolnicze mają wyższy procent mebli nowoczesnych o wysokiej jakości. W miejsce tradycyjnych łóżek czy krzeseł w większym stopniu na ich wyposażenie składają się kanapy rozkładane i fotele.

Oddziaływanie liczby dzieci do lat 14 na wielkość zasobów jest widoczne tylko w gospodarstwach miejskich i to w ograniczonym zakresie. Można stwierdzić wzrost zasobów mebli w miarę zwiększania się tej cechy, ale tylko w przedziale do 3 dzieci. Dalsze przyrosty liczby dzieci nie powodują istotnych zmian w zasobach. Jest to zapewne wynikiem korzystania przez najstarsze dzieci z mebli przeznaczonych dla dorosłych oraz ograniczonych możliwości finansowych gospodarstw w związku z dużą ich liczebnością. Jeszcze bardziej znikome jest oddziaływanie liczby dzieci na kształtowanie struktury zasobów, co wynika z panującej jeszcze tradycji przechodzenia mebli dziecięcych ze starszych na młodsze dzieci. Stąd przybycie kolejnych dzieci nie wywołuje najczęściej dalszych zakupów takich mebli.

W przypadku gospodarstw miejskich starano się ustalić wpływ wielkości miejscowości zamieszkałych przez badane gospodarstwa na rozmiary zasobów. Stwierdzono, że najwyższymi zasobami charakteryzują się gospodarstwa w miastach do 20 000 i powyżej 100 000 mieszkańców, przy czym różnice nie są zbyt duże. Znacznie większe jest natomiast zróżnicowanie w strukturze zasobów. W miarę wzrostu liczby mieszkańców spada udział kompletów mieszkalnych i mebli kuchennych, natomiast rośnie odsetek segmentów mieszkalnych. Równocześnie gospodarstwa zamieszkujące w większych miejscowościach mają meble o wyższym standardzie użytkowym.

III. UWAGI KOŃCOWE

W dotychczasowej analizie ograniczono się do przedstawienia siły i kierunku wpływu na wielkość zasobów mebli każdego z osobna z wybranych czynników. Wiadomo jednak, że determinanty te w rzeczywistości nie działają oddzielnie, lecz stanowią wspólny splot przyczyn kształtujących ostateczne rozmiary zasobów mebli w gospodarstwach domowych. Siła i kierunek oddziaływania poszczególnych cech jest różna, a niejednokrotnie nawet przeciwna. Stąd ostateczna wielkość zasobów będzie wypadkową tych różnokierunkowych tendencji. Siłę wpływu wybranych cech w całym zespole czynników określono przy pomocy współczynników korelacji wielorakiej. Okazuje się, że w tym przypadku nie wszystkie zmienne mają tak istotny wpływ na ostateczną wielkość zasobów jakby to wynikało z wcześniejszej analizy. Dla gospodarstw miejskich najistotniejszą siłą oddziaływania wykazuje splot następujących cech: liczba osób, czas trwania gospodarstwa, dochody pieniężne oraz powierzchnia mieszkania. Dodanie do tego zespołu dalszych zmiennych w sposób znikomy podwyższa wartość współczynnika korelacji wielorakiej, co świadczy, że ich wpływ na zasoby mebli jest już niewielki. Z drugiej strony wybrany zespół podstawowych czterech czynników opisuje zmienność wielkości zasobów tylko w 49% ($R^2=,492$), co oznacza, że po-

Tabela 11

Równania regresji wybranych determinant względem zasobów mebli
w gospodarstwach domowych

Zmienna objaśniająca	Współczynnik		Wartość <i>t</i>
	wartość	błąd standardowy	
Miasto			
<i>x</i> ₁	1,23512	0,2531	4,8798
<i>x</i> ₄	0,08522	0,0303	2,8165
<i>x</i> ₆	0,00086	0,0002	3,8649
<i>x</i> ₈	0,17376	0,0170	10,1896
wyraz wolny	5,22276		
Wieś			
<i>x</i> ₇	4,25539	0,3915	10,8701
<i>x</i> ₁₀	0,02824	0,1230	2,2964
wyraz wolny	8,6364		
			<i>t</i> _{0,05} = 1,96

a) najsilniejszy wpływ na wielkość zasobów mebli w gospodarstwach domowych wywiera wielkość zajmowanego mieszkania;

b) silne jest oddziaływanie wielkości gospodarstwa na rozmiary i strukturę zasobów, szczególnie w miastach;

c) oddziaływanie czynników ekonomicznych, jak: wielkość bieżąca otrzymywanych dochodów pieniężnych w gospodarstwach miejskich czy intensywności hodowlanej i powierzchni użytków rolnych na wsi, jest szczególnie istotna na kształtowanie struktury zasobów;

d) wpływ czasu trwania gospodarstwa jest widoczny, zwłaszcza w gospodarstwach miejskich i to zarówno na wielkość jak i strukturę stanu posiadania mebli.

DETERMINANTS SHAPING THE QUANTITY AND THE STRUCTURE OF FURNITURE IN HOUSEHOLDS

S u m m a r y

Some selected determinants influencing the quantity of furniture in household are described in this paper. Data for the analysis concerned with urban and rural households were derived from questionnaire surveys.

The following characteristics are considered: number of persons, number of children up to the age of 14, age of the householder, duration of household, family monthly income, number of working family members, number of rooms in a dwelling, surface of a dwelling, arable area, intensity of livestock and crop production.

The analysis was made in regional crossections (town — country districts) and with regard to assortment groups.

The quantity of furniture in urban households is especially dependent on the size of household, duration of household, family monthly income and the surface of a dwelling. The influence of the other factors appears to be of less significance. As to rural households the most significant factors shaping the quantity of furniture are number of rooms in a dwelling and intensity of livestock and crop production of a farm.